

О. А. Росстальна,

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів

СПЕЦИФІКА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СЮЖЕТУ ГОМЕРІВСЬКОГО ЕПОСУ В SHORT STORY Т. ГАРДІ «THE LADY PENELOPE»

У статті розглядаються особливості інтерпретації сюжету гомерівської «Одіссеї» у short story Т. Гарді. Аналіз твору здійснено у контексті творчого доробку письменника.

Ключові слова: *short story, жіночі образи, образи-символи, гомерівський епос.*

В статье рассматриваются особенности интерпретации сюжета гомеровской «Одиссеи» в short story Т. Гарди. Анализ произведения проведен в контексте творчества писателя.

Ключевые слова: *short story, женские образы, образы-символы, гомеровский эпос.*

The article runs about the peculiarities of interpretation of Homer's «Odysseus» in short story of T. Hardy. The analysis of the short story is issued in the context of Hardy's writings.

Key words: *short story, female characters, symbols, Homer's epics.*

Збірка short stories Т. Гарді «A Group of Noble Dames» (1891) складається з десяти творів, об'єднаних спільністю тем і проблем. Визначною рисою цих short stories є створення яскравих та неповторних жіночих образів. Незважаючи на популярність творів Т. Гарді серед читачів, вивчення творчого доробку письменника в сучасному літературознавстві здійснюється нерівномірно. У фокусі уваги дослідників найчастіше опиняються романи та поезії митця, а мала проза розглядається лише як додаток до великих епічних творів. Проте розуміння системи поглядів письменника та особливостей створеного ним художнього світу не можливе без залучення малої прози до предмету дослідження.

Першими спробами системного вивчення short stories Т. Гарді є монографічні роботи К. Бреді (К. Brady The Short Stories of Thomas Hardy) та С. Гілмартін та Р. Менгхема (S. Gilmartin, R. Mengham Thomas Hardy's Shorter Fiction). Окремі аспекти вивчення творів малого гатунку представлені в роботах М. В. Урнова, Л. А. Смикалової, І. Канторовича, А. О. Бурцева, А. Невструєвої, Ю. Селезневої. Проте, враховуючи різносистемність репрезентованих робіт, подальші дослідження малої прози Т. Гарді є актуальними.

Більшість творів, включених у збірку «A Group of Noble Dames», були створені Т. Гарді для публікації у періодиці взимку 1899 – 1890 pp. Від початку збірка включала шість short stories, проте згодом кількість творів була збільшена до десяти. Short story «The Lady Penelope» був одним з чотирьох пізніше доданих до збірки творів. Вперше він був виданий у січневому номері журналу Longman's Magazine у 1990 р. [1, с. 182].

Short story «The Lady Penelope» можна назвати своєрідною інтерпретацією сюжету гомерівського епосу «Одіссея» про боротьбу залицяльників за прихильність дружини Одиссея. Молода та вродлива героїня твору леді Пенелопа (відмітимо символічність її імені) стає об'єктом пристрасі для трьох чоловіків різного віку та вдачі. Згідно характеристики, яку дає героїні розповідач, «Her beauty was so perfect, and her manner so entrancing, that suitors seemed to spring out of the ground» [2, с. 120]. Подібно до залицяльників дружини Одиссея, які ворогували між собою, тріо джентльменів розпочало справжню «війну» за руку та серце леді Пенелопі. Побоюючись фізичної розправи чоловіків одного з одним леді вирішує розсудити їх за допомогою жарту. Жінка дає обіцянку: «Have patience, have patience, you foolish men! Only bide your time quietly, and, in faith, I will marry you all in turn!» [2, с. 121]. Проте фраза, що мала просто застерегти ревнивців від дуелі, спричинила драматичний поворот життя самої героїні. Не підозрюючи про фатальність наслідків свого вчинку, леді Пенелопа розповідає про жарт своїм друзям. Саме вони згодом будуть щоразу нагадувати жінці її слова, наголошуючи, що вони мають доленосне значення. Ніби виконуючи власне пророцтво, леді Пенелопа виходить заміж за всіх трьох претендентів по-черзі.

Одружившись із старшим з чоловіків, сером Джорджем Дренгхардом, леді Пенелопа стає вдовою вже за кілька місяців. Її чоловік помирає «of his convivialities (as if, indeed, to bear out his name)» [2, с. 123] від надмірного споживання спиртного, ніби виправдовуючи тлумачення родинного прізвища «Strenuus Miles, vel Potator» (любитель випити), тим самим відкриваючи наступному претенденту дорогу до жінки.

Не маючи особливої прихильності до другого джентльмена, сера Джона Гейла, жінка бере з ним шлюб радше з розчарування та злості, що сер Вільям Гарві, третій чоловік, якого вона була б насправді рада бачити своїм супутником життя, не робить спроб знову завоювати її. Проте таке ставлення Вільяма Гарві – не прояв його почуттів, а результат непорозуміння. Так саме, як герой short story «Fellow-Townsmen» Чарльз Барнет, що отримує звістку про смерть дружини разом із запрошенням на весілля коханої жінки, Вільям Гарві, який жив за кордоном, одночасно дізнався про те, що леді Пенелопа вільна від першого шлюбу та виходить заміж вдруге. Союз Джона Гейла та леді Пенелопі не був щасливим для обох. Чоловік швидко зрозумів нещирість почуттів дружини і постійно дорікав їй за це. Образи та звинувачення ніби підтверджують етимологічне значення прізвища героя, яке співпадає з англійським іменником «gale» – «вибух емоційного стану». Через постійні дорікання чоловіка Леді Пенелопа втрачає жвавість, стає «well-nigh broke her spirit» [2, с. 124]. Тому смерть сера Гейла приносить жінці полегшення, а повернення прихильності Вільяма Гарві повертає радість життя. Виходячи заміж за Гарві, «the man who had loved her the most tenderly of them all» [2, с. 118], героїня, здається, знаходить своє щастя. Її та чоловіка поєднує кохання, він не має поганих схильностей.

Проте доля цього шлюбу теж трагічна. Повірівши пліткам, що леді Пенелопа отруїла другого чоловіка, Гарві від'їжджає за кордон під приводом невідкладної справи, не поговоривши з дружиною. Він навіть не

здійснює спробу прояснити ситуацію, безпідставно звинувачує жінку, не виголошуючи своїх підозр вголос. Вільям Гарві не дає леді Пенелопі довгоочікуваних спокою та турботи, ніби заперечуючи значення власного імені, яке перекладається з давньогерманського як «захисник».

Необачність героїні у поєднанні з плітками та без дієвістю чоловіка перетворюють «brave and buxom damsel» на особу, «dwindled thin in the face». Формально леді Пенелопа, як і Рода Брук, героїня short story «The Withered Arm» стає жертвою пліток, які «rustled in the air like night-birds of evil omen».

Проте суспільна думка у творі представлена двома спільнотами: колективним образом друзів пані Пенелопа та селян. При чому і перші, і другі провокують трагічний фінал життя героїні. Але частина провини лягає й на саму жінку. Леді Пенелопа певним чином спекулює подіями свого життя, виносить їх на загальний огляд. Так, вона переказує друзям свою жартівливу обіцянку стати по-черзі дружиною трьох чоловіків, розповідає про свою прихильність до Вільяма Гарві та натякає, що не заперечує проти поновлення його візитів після смерті чоловіка, згодом жаліється на свої нещастя у другому шлюбі. Виносячи подробиці приватного життя на загальний розгляд, вона стимулює появу пліток. Важливо відмітити, що друзі пані Пенелопа зображуються не як індивідуалізовані образи, а певна група людей, яких розповідач визначає за допомогою нейтрального іменника «friends». Іншу групу репрезентують селяни, з розмови яких народжуються плітки про неприродну смерть другого чоловіка героїні, які і чує Гарві. Обидві групи відіграють у творі ролі, подібні до тих, що виконував хор у ранніх давньогрецьких трагедіях. З одного боку, учасники хору коментують те, що відбувається, а, з іншого, беруть участь у вирішенні конфлікту твору.

Трагічний фінал – смерть леді Пенелопа невдовзі після народження мертвої дитини (елемент сюжету, що споріднює цей short story та твір «Barbara of the House of Grebe») – символізує безплідність її шлюбу з Гарві. Спроба повернутися в минуле (розповідач зазначає, що з самісінького початку саме Гарві подобався леді Пенелопі найбільше) закінчується фіаско для обох героїв. Прихильність пані до Гарві проявляється занадто пізно, а щирість його почуттів зіпсована довгим очікуванням. Він не достатньо довіряє дружині й легко вірить пліткам.

Леді Пенелопа сама обирає своє життя, будуючи його як суцільне страждання-чекання. Кілька місяців шлюбу з першим чоловіком змінюються очікуванням Вільяма Гарві. Згодом, відчуваючи себе нещасною з сером Гейлом, героїня знов чекає на Гарві. Зі смертю другого чоловіка жінка очікує на кінець вдівства, а потім – на повернення Гарві з-за кордону. Інтерпретація образу героїні гомерівської епосу в такий спосіб набуває жорстоко-іронічного забарвлення. В цьому контексті особливого значення набуває число «три». Героїня вбачає у третьому шлюбі своєрідне спасіння (сакралізація числа «три»), проте не знаходить його. Жінка залишається самотньою, що акцентується передусім у назві твору. На відміну від заголовків інших short stories збірки, автор фіксує лише ім'я героїні, не згадуючи ані прізвища, ані титулу. Окрім того розповідач завжди називає її лише на ім'я, не пов'язуючи його з іменем жодного з чоловіків.

Т. Гарді максимально зберіг події реального життя та імена історичних прототипів героїв з джерела твору – хроніки Дж. Хатчінза. Історія Пенелопа Дарсі (Penelope Darcy), яка жила на початку XVII ст., оповідає, як жінка по-черзі стала дружиною Джорджа Тренчарда (George Hutchins), Джона Гейга (John Gage) та Вільяма Гарві (William Harvey). Згідно хроніки, щоб запобігнути жорстокості трьох залицяльників відносно одне одного, Пенелопа Дарсі жартома пообіцяла взяти шлюб з усіма трьома по-черзі [1, с. 87]. К. Бреді пояснює таку точність та збереження імен часом подій. Відмежованість часу створення short story та часу дії майже двома століттями фактично унеможлилювала збіг з реальними людьми, що могли жити на момент написання твору. Проте зміна та акцентуація суттєвих сюжетних деталей – трагічної смерті леді Пенелопа та народження мертвої дитини (Пенелопа Дарсі народила сина у другому шлюбі та померла у літньому віці) надає історії життя героїні іншого потрактування.

К. Бреді зазначає, що твір «The Lady Penelope» реалізується у вигляді події, які повторюються [1, с. 80]. Ми згодні з цим твердженням та вважаємо, що мова йде не тільки про повторення трьох шлюбів, а й помилок. Кожен з героїв робить помилку передусім у виборі супутника життя. Для героїв-чоловіків прихильність надзвичайно вродливої леді Пенелопа – щось на кшталт «трофею», еквівалент військової перемоги. Розповідач не пояснює, чим пояснюється вибір героїні, проте, припускаємо, що, обираючи першого чоловіка, вона бачить в ньому запоруку матеріально забезпеченого майбутнього, оскільки сама жінка не дуже заможна. Проте такі прагматичні міркування обох сторін приносять розчарування і чоловікам, і жінці. Стосунки, які будуються на відсутності довіри, приречені на нещасливий фінал. Таємниця шлюбу перестає бути прихованою від очей сторонніх спостерігачів, втрачає приватний характер, а відповідальність за свої слова та вчинки стає обтяжливим тягарем. Інтерпретація сюжету гомерівського епосу в поєднанні з зображенням складності людських стосунків підсилює драматичний характер зображення.

Література:

1. Brady K. The Short Stories of Thomas Hardy / K. Brady. – New-York : St. Martin's Press, 1982. – xii, 235 p.
2. Hardy T. A Group of Noble Dames : [short stories] / T. Hardy. – L. : Macmillan and Co., Ltd, 1907. – 270 p. – (Першотвір).